

weliswaar enkele richtlijnen en principes die door veel archivariissen werden gevolgd, maar van een structuur, laat staan een normering of standaardisering was geen sprake.

Met de introductie van ISAD(G) wordt alvast het probleem van de standaardisering opgelost. De "General International Standard Archival Description", kortweg ISAD(G), is een geheel van regels dat in 2000 door de Internationale Archiefraad werd aangenomen. In 2004 verscheen een Nederlandse vertaling. Het Archief van Oostende schakelt geleidelijk aan over op de ISAD(G)-normen: nieuwe beschrijvingen worden volgens die normen aangemaakt, de oude beschrijvingen worden aangepast. Omdat het Archief van Oostende totnogtoe ook al consequent en uniform werkte, zal de omschakeling niet echt een probleem opleveren of al te veel tijd in beslag nemen.

Meer informatie over de ISAD(G) vindt u op de website:

<http://www.icacds.org.uk/eng/home.htm>

De zorg voor ons verleden

■■■ Het conserverings- en preservatiebeleid van Oostends archief (2)

In een vorige archiefbrief vertelden we u één en ander over de gevaren waaraan archief is blootgesteld. Er is een wankel evenwicht tussen de openbaarheid van het archief en de garantie op de goede bewaring ervan. De onbeperkte mogelijkheid tot inzage op korte termijn mag de goede bewaring op lange termijn niet in het gedrang brengen. Als een foto b.v. te vaak gekopieerd wordt, zal die vervagen. Daarom worden originelen zo beperkt mogelijk ter beschikking gesteld en wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van papieren of digitale kopieën.

Alle maatregelen die genomen worden om het archief voor de toekomst te bewaren, zijn bijgevolg te herleiden tot twee types, m.n. een goede bewaring van de originelen en het gebruik van vervangende kopieën.

De documenten worden in zo goed mogelijke omstandigheden bewaard in zuurvrije mappen en dozen die de documenten zelf niet aantasten en ze worden op een afgesloten plaats opgeslagen. Bij de inventarisatie wordt goed gekeken naar de staat van bewaring en of er geen schimmels of ongedierte tussen de

documenten zitten die een behandeling vereisen. Schadelijke elementen zoals nietjes en paperclips die kunnen roesten, worden verwijderd.

De archiefdocumenten die de ruggengraat vormen van het stadsarchief worden prioritair gekopieerd op andere dragers (zuurvrij papier, microfilm, cd-rom of dvd). Die kopieën worden enerzijds gebruikt als bewaarexemplaar en anderzijds als gebruiksexemplaar voor de archiefbezoeker.

Bij het kopiëren is er de keuze uit kopieën op papier, op cd-rom en dvd en op microfilm. Voor elk type is er wel wat te zeggen, maar elke drager heeft ook zijn nadelen. Kopieën op papier zijn wel gebruiksvriendelijk, maar nemen heel wat plaats in beslag en op termijn zijn ze niet zo geschikt voor bewaring. Microfilmen wordt vaak bestempeld als voorbijgestreefd, maar het blijkt nog altijd de meest stabiele vorm van kopiëren te zijn. De gegevens zijn analoog en niet zo kwetsbaar als een cd-romschijfje. Anderzijds vereisen ze wel vrij dure leesapparatuur en zijn ze nogal gebruiksonvriendelijk. Slechts weinig mensen zijn echt enthousiast om met microfilms te werken. Kopieën op cd-rom en dvd worden vaak voorgesteld als de oplossing voor de toekomst, maar er is nog heel wat onduidelijkheid over de bewaring en raadpleegbaarheid op lange termijn. Een regelmatige controle en conversie van de gegevens naar andere cd-rom's of dvd's is alleszins noodzakelijk. Anderzijds nemen ze heel weinig plaats in en zijn ze heel gebruiksvriendelijk voor wie met computers weet om te gaan. Bovendien zijn er heel wat mogelijkheden m.b.t. intranet en Internet.

Het vergt dus wel wat inzicht om de juiste keuze te maken die duurzaamheid en gebruiksvriendelijkheid compromisloos kan combineren. In Oostende hebben we gekozen voor een combinatie van praktische oplossingen.

Archiefdocumenten met een permanente, historische waarde, zoals de notulen van de Gemeenteraad en de jaarverslagen worden gemicrofilmd en vervolgens in twee exemplaren en in twee bestandsformaten (jpg en tif) gedigitaliseerd. De microfilms en één exemplaar van de cd-rom's worden voor de eeuwigheid bewaard in goede omstandigheden, terwijl de andere cd-rom's als

gebruiksexemplaar ter beschikking worden gehouden van de lezers. Bovendien zullen de cd-rom's regelmatig worden gecontroleerd of de inhoud goed bewaard is gebleven.

Iconografisch materiaal zoals foto's, prentbriefkaarten, kaarten, plannen, prenten, tekeningen, affiches, enz. worden ingescand op een hoge resolutie en in minstens twee exemplaren op cd-rom bewaard. Bovendien werden de meeste foto's eenmalig op papier gekopieerd om ze gemakkelijk ter beschikking te kunnen stellen en te verhinderen dat de originelen te vaak moeten worden uitgehaald, met alle risico's vandien. Voor het nemen van kopieën voor derden maken we voortaan enkel nog gebruik van de gedigitaliseerde versie die wordt afgedrukt. De originelen worden in principe niet meer uitgehaald, tenzij voor heel specifieke en archivistisch verantwoorde redenen. Binnenkort kan u alle materiaal ook via de Beeldbank raadplegen.

Een bijkomend voordeel van de digitale kopieën is het feit dat bijkomende ontsluiting van de archiefstukken mogelijk wordt en er kan gezocht worden op allerlei termen (een naam, een datum, een trefwoord, enz.). Dit is nu al het geval voor het gedeelte van de gemeenteraadsverslagen en jaarverslagen dat reeds is gedigitaliseerd. Overigens worden de digitale bewaarexemplaren op een veilige plaats bewaard, zodat bij mogelijke rampen er ten minste toch altijd één exemplaar bewaard zal zijn.

Oostende vóór 1403

Wie in Oostende rondloopt zal niet meteen vermoeden dat de stad al een verleden heeft dat tot diep in de middeleeuwen teruggaat. Tijdens de vroege middeleeuwen doorsneden enkele getijdengeulen een wadgebied dat nauwelijks bewoonbaar was. De Testerepgeul zonderde een strook land, Testerep of ter Streep, af tussen de zee en de rest van de kustvlakte en sloot ter hoogte van het huidige Oostende op de zee aan. Aan het andere uiteinde lag Westende. Van permanente bewoning was toen nog geen sprake.

Vanaf zowat de 7de-8ste eeuw was er in de kuststreek, ook op Testerep, bewoning. Op de schrale gronden kweekte men vooral schapen die zich aan het zilte landschap goed aanpasten. Met uitzondering van de gronden die in het bezit waren van enkele abdijen,

waren de meeste gronden eigendom van de graven van Vlaanderen. Dat was ook het geval voor Testerep. Mariakerke zou er het centrum van die grafelijke macht zijn geweest.

Op hun beurt gaven de graven delen van hun grond in leen aan leenmannen en abdijen. Zo had o.a. de Gentse Sint-Pietersabdij grote stukken grond in leen op Testerep.

Vanaf de 10de-11de eeuw begon men delen van de kustvlakte door bedijking en inpoldering droog te leggen en werd men minder afhankelijk van getijden en overstromingen. In de 10de eeuw werd aan beide zijden van de Testerepgeul een dijk aangelegd: de Kaaidijk ten noorden en Hoge Dijk in het zuiden. In de 12de eeuw werd dan begonnen met het inpolderen van de geul waardoor het overstromingsgevaar voor de kwetsbare gebieden letterlijk werd ingedijkt. Er ontstond in het landschap een heel netwerk van sloten, grachten en kanalen die zorgden voor de nodige afwatering.

In die periode ontstonden in de kustvlakte, ook op Testerep, verscheidene dorpen en nederzettingen, - een kerk met enkele boerderijen er rond - die goed bevolkt geraakten en zorgden voor de levering van levensmiddelen aan de grote steden als Brugge, Leper en Rijsel. Hoogst waarschijnlijk dateert de oorsprong van Oostende uit die periode.

De nederzetting was gelegen op het oostelijke uiteinde van Testerep, in het ambtsgebied van ridder Wouterman van Gent, schout van het 's Heerwoutermansambacht. Oostende was hem dus gehoorzaamheid verschuldigd.

Het is vrijwel zeker dat Oostende iets vóór of in 1266 stadsrechten kreeg. Al in 1266 wordt immers verwezen naar de "stad" Oostende toen Margaretha van Constantinopel, de gravin van Vlaanderen een overeenkomst sloot met Ridder Wouterman over het rechtsgebied van Oostende. Een jaar later werden de "uitvoeringsmodaliteiten" van de door haar toegekende stadsrechten gestipuleerd: de afmetingen van de markt, de halle en het stadhuis werden bepaald en er werd vastgelegd hoe de opbrengsten verdeeld moesten worden. Veel vroeger zal er van een stad dus nog geen sprake zijn geweest.

Van de oude stad weten we vrij weinig. Het marktplein was zo'n 54 op 42 meter (het huidige Wapenplein meet zo'n 89 op 69 m), het stadhuis met halle 31 op 23 meter.